

Домашнє завдання 5: Розрахунок розміру вибірки для біноміальної метрики

Контекст завдання

Продукт: MelodyFlow — застосунок для стримінгу музики

Нова функція: "Розумні рекомендації плейлистів" — використання штучного інтелекту для автоматичного створення персоналізованих плейлистів на основі історії прослуховувань користувача.

Мета функції: Покращити залученість і утримання користувачів, спрощуючи пошук музики, яка їм подобається.

Поточні дані

- Загальна кількість користувачів: 1,000,000
  - Безкоштовні: 600,000
  - Преміум: 400,000
- DAU (Daily Active Users): 20% від загальної кількості = 200,000 користувачів
- Середня тривалість сесії: 15 хвилин
- Базовий рівень утримання (7-денний): 41%
- ARPPU (Average Revenue Per Paying User): \$25 за місяць

Гіпотеза

H_0 (нульова гіпотеза): Функція "Розумні рекомендації плейлистів" не впливає на показник утримання клієнтів на 7-й день.

H_1 (альтернативна гіпотеза): Запровадження функції "Розумні рекомендації плейлистів" збільшить показник утримання клієнтів на 7-й день.

1. Визначення параметрів тесту

1.1 Базова метрика (p_1)

Метрика: 7-денне утримання (7-day retention)

Базовий показник (контрольна група): $p_1 = 0.41$ (41%)

1.2 Minimum Detectable Effect (MDE)

Визначення MDE: Мінімальний ефект, який ми хочемо виявити з достатньою статистичною потужністю.

Обґрунтування:

- Для метрик утримання типовий MDE становить 2-5% у відносному вираженні
- Враховуючи, що це нова AI-функція з потенційно значним впливом на користувацький досвід
- Баланс між бізнес-значущістю та практичною здійсненністю тесту

Вибраний MDE: 5% відносного покращення

- Абсолютне покращення: $0.41 \times 0.05 = 0.0205$
- $p_2 = 0.41 + 0.0205 = 0.4305$ (43.05%)

Альтернативний сценарій (більш амбітний):

- MDE: 10% відносного покращення
- Абсолютне покращення: $0.41 \times 0.10 = 0.041$
- $p_2 = 0.41 + 0.041 = 0.451$ (45.1%)

1.3 Рівень значущості (α)

Обраний рівень: $\alpha = 0.05$ (5%)

Обґрунтування:

- Стандартний рівень для A/B тестів у продуктивній аналітиці
- Баланс між ризиком помилки I роду (хибно позитивний результат) та практичністю
- Означає 95% довірчий інтервал

Інтерпретація: Готові прийняти 5% шанс визнати ефект, якого насправді немає.

1.4 Статистична потужність ($1 - \beta$)

Обрана потужність: $1 - \beta = 0.80$ (80%)

Обґрунтування:

- Стандартна практика в індустрії (мінімум 80%)
- $\beta = 0.20$ — ризик помилки II роду (не виявити ефект, який існує)
- Баланс між необхідним розміром вибірки та надійністю результатів

Альтернатива для критичних рішень: 90% потужність ($\beta = 0.10$)

1.5 Тип тесту

Обраний тип: Двосторонній тест (two-tailed test)

Обґрунтування:

- Хоча ми очікуємо покращення, потрібно перевірити можливість як позитивного, так і негативного ефекту
- Більш консервативний підхід, що захищає від несподіваних негативних результатів
- Стандартна практика для продуктових експериментів

Примітка: Односторонній тест був би можливий, якщо ми 100% впевнені, що ефект може бути тільки позитивним, але це рідко буває виправдано.

2. Розрахунок розміру вибірки

2.1 Формула для біноміальної метрики

Для розрахунку розміру вибірки при порівнянні двох пропорцій використовуємо формулу:

$$n = (Z_{\{\alpha/2\}} + Z_{\beta})^2 \times [p_1(1-p_1) + p_2(1-p_2)] / (p_2 - p_1)^2$$

Де:

- n — розмір вибірки для кожної групи
- $Z_{\{\alpha/2\}}$ — Z-значення для рівня значущості (двосторонній тест)
- Z_{β} — Z-значення для статистичної потужності
- p_1 — базова пропорція (контрольна група)
- p_2 — очікувана пропорція (тестова група)

2.2 Визначення Z-значень

Для $\alpha = 0.05$ (двосторонній тест):

- $Z_{\{\alpha/2\}} = 1.96$ (критичне значення для 95% довірчого інтервалу)

Для статистичної потужності 80% ($\beta = 0.20$):

- $Z_{\beta} = 0.84$ (критичне значення для 80% потужності)

Для статистичної потужності 90% ($\beta = 0.10$):

- $Z_{\beta} = 1.28$ (критичне значення для 90% потужності)

2.3 Розрахунок для основного сценарію

Параметри:

- $p_1 = 0.41$
- $p_2 = 0.4305$ (MDE = 5% відносно покращення)
- $\alpha = 0.05$ ($Z_{\{\alpha/2\}} = 1.96$)
- Потужність = 80% ($Z_{\beta} = 0.84$)

Крок 1: Розрахунок чисельника

$$(Z_{\{\alpha/2\}} + Z_{\beta})^2 = (1.96 + 0.84)^2 = (2.80)^2 = 7.84$$

Крок 2: Розрахунок дисперсій

$$p_1(1-p_1) = 0.41 \times (1 - 0.41) = 0.41 \times 0.59 = 0.2419$$

$$p_2(1-p_2) = 0.4305 \times (1 - 0.4305) = 0.4305 \times 0.5695 = 0.2452$$

Крок 3: Сума дисперсій

$$p_1(1-p_1) + p_2(1-p_2) = 0.2419 + 0.2452 = 0.4871$$

Крок 4: Розрахунок різниці пропорцій

$$(p_2 - p_1)^2 = (0.4305 - 0.41)^2 = (0.0205)^2 = 0.00042025$$

Крок 5: Фінальний розрахунок

$$n = 7.84 \times 0.4871 / 0.00042025$$

$$n = 3.819 / 0.00042025$$

$n \approx 9,097$ користувачів на групу

Загальна вибірка:

- Контрольна група (A): 9,097 користувачів
- Тестова група (B): 9,097 користувачів
- РАЗОМ: 18,194 користувачів

(Примітка: точний розрахунок дає 9,097, округлено до 9,100 для зручності)

3. Додаткові розрахунки

3.1 Сценарій з вищою потужністю (90%)

Параметри:

- $p_1 = 0.41$, $p_2 = 0.4305$
- $\alpha = 0.05$, Потужність = 90%

$$(Z_{\{\alpha/2\}} + Z_{\beta})^2 = (1.96 + 1.28)^2 = (3.24)^2 = 10.50$$

$$n = 10.50 \times 0.4871 / 0.00042025$$

$n \approx 12,179$ користувачів на групу

РАЗОМ: 24,357 користувачів

РАЗОМ: 24,330 користувачів

3.2 Сценарій з більшим MDE (10% покращення)

Параметри:

- $p_1 = 0.41$, $p_2 = 0.451$
- $\alpha = 0.05$, Потужність = 80%

$$p_2(1-p_2) = 0.451 \times 0.549 = 0.2476$$

Сума дисперсій = $0.2419 + 0.2476 = 0.4895$

$$(p_2 - p_1)^2 = (0.041)^2 = 0.001681$$

$$n = 7.84 \times 0.4895 / 0.001681$$

$n \approx 2,286$ користувачів на групу

РАЗОМ: 4,572 користувачів

3.3 Односторонній тест (для порівняння)

Якби ми використовували односторонній тест:

- $Z_{\{\alpha\}} = 1.645$ (замість 1.96)
- $(1.645 + 0.84)^2 = 6.17$

$$n = 6.17 \times 0.4871 / 0.00042025$$

$n \approx 7,166$ користувачів на групу

РАЗОМ: 14,332 користувачів

4. Практична здійсненність тесту

4.1 Оцінка тривалості тесту

Дані:

- DAU = 200,000 користувачів щодня
- Необхідна вибірка = 18,176 користувачів
- Розподіл 50/50 між групами

Якщо включити всіх DAU в експеримент:

- Кожна група отримує 100,000 користувачів на день
- Необхідно 9,097 користувачів на групу для вимірювання 7-денного утримання

Мінімальна тривалість тесту:

- 1 день збору + 7 днів спостереження = 8 днів мінімум
- Рекомендовано: 14-21 день для стабільності та врахування weekly patterns

4.2 Розподіл трафіку

Варіант 1: Агресивний (рекомендований)

- 50% користувачів в контрольну групу
- 50% користувачів в тестову групу
- Швидкий набір вибірки (1-2 дні)

Варіант 2: Консервативний

- Якщо є побоювання щодо ризиків
- 90% — контроль, 10% — тест
- Тривалість: ~10 днів набору вибірки

4.3 Достатність ресурсів

Наявні ресурси:

- DAU = 200,000 користувачів
- Необхідна вибірка = 18,194 користувачів (9.1% від DAU)

Висновок: Тест цілком здійснений з наявною користувацькою базою

5. Зведена таблиця сценаріїв

Сценарій	MDE	α	Потужність	Тип тесту	n (на групу)	Загалом	Тривалість*
Основний (рекомендований)	5% відн.	0.05	80%	Двосторонній	9,097	18,194	8-14 днів
Висока потужність	5% відн.	0.05	90%	Двосторонній	12,179	24,357	8-14 днів

Сценарій	MDE	α	Потужність	Тип тесту	n (на групу)	Загалом	Тривалість*
Більший ефект	10% відн.	0.05	80%	Двосторонній	2,286	4,572	8-14 днів
Односторонній	5% відн.	0.05	80%	Односторонній	7,166	14,332	8-14 днів

*Тривалість включає 1 день набору + 7 днів вимірювання + запас для стабільності

6. Висновки та рекомендації

6.1 Підсумок розрахунків

Рекомендований дизайн тесту:

1. Метрика: 7-денне утримання (7-day retention rate)
2. Базова ставка (p_1): 41%
3. Очікуваний ефект (p_2): 43.05% (5% відносно покращення)
4. MDE: 2.05 процентних пункти (5% відносно покращення)
5. Рівень значущості (α): 0.05
6. Статистична потужність: 80%
7. Тип тесту: Двосторонній
8. Розмір вибірки: 9,097 користувачів на групу (округлено до 9,100)
9. Загальна вибірка: 18,194 користувачів (округлено до 18,200)
10. Тривалість: 14-21 день (рекомендовано)

6.2 Обґрунтування вибору параметрів

MDE (5% відносно покращення):

- Баланс між бізнес-значущістю та практичністю
- Достатньо амбітний для AI-функції
- Реалістичний для виявлення з розумним розміром вибірки

$\alpha = 0.05$:

- Індустріальний стандарт
- Прийнятний рівень ризику для продуктових експериментів

Потужність 80%:

- Мінімальний рекомендований рівень
- Дає 80% шанс виявити ефект, якщо він існує

Двосторонній тест:

- Захищає від несподіваних негативних ефектів
- Більш консервативний та надійний підхід

6.3 Практичні рекомендації

1. **Розподіл трафіку:** 50/50 між контрольною та тестовою групами
2. **Тривалість:** Мінімум 14 днів для врахування weekly seasonality
3. **Моніторинг:** Щоденний моніторинг ключових метрик та guardrail метрик
4. **Додаткові метрики:**
  - Середня тривалість сесії
  - Кількість прослуханих треків
  - Engagement з рекомендованими плейлистами
  - Частота використання функції

6.4 Ризики та мітігація

Ризики:

- Сезонність та зовнішні фактори (свята, події)
- Технічні проблеми з AI-рекомендаціями
- Novelty effect (початковий ентузіазм користувачів)

Мітігація:

- Довша тривалість тесту (21 день)
- Guardrail метрики для виявлення технічних проблем
- Пост-ланч моніторинг для виявлення довгострокових ефектів

6.5 Критерії успіху

Тест буде вважатися успішним, якщо:

1. **Первинна метрика:** 7-денне утримання зростає з 41% до щонайменше 43.05% ($p\text{-value} < 0.05$)
2. **Guardrail метрики:** Не погіршуються (ARPPU, revenue, технічна стабільність)
3. **Engagement метрики:** Показують позитивну динаміку

6.6 Наступні кроки

1. Розрахунок розміру вибірки завершено
2. Налаштування інфраструктури A/B тесту
3. Визначення guardrail метрик
4. Створення моніторингу та dashboards
5. Запуск тесту
6. Аналіз результатів після 14-21 дня

7. Математичне формулювання

7.1 Детальна формула з поясненнями

Повна формула для розрахунку розміру вибірки при порівнянні двох пропорцій:

$$n = [(Z_{\alpha/2} \times \sqrt{2\bar{p}(1-\bar{p})}) + Z_{\beta} \times \sqrt{(p_1(1-p_1) + p_2(1-p_2))}]^2 / (p_2 - p_1)^2]$$

Де:

- $\bar{p} = (p_1 + p_2) / 2$ — об'єднана пропорція

Спрощена версія (яку ми використовували):

$$n = (Z_{\alpha/2} + Z_{\beta})^2 \times [p_1(1-p_1) + p_2(1-p_2)] / (p_2 - p_1)^2$$

Ця спрощена формула дає дуже близькі результати та частіше використовується на практиці.

7.2 Перевірка розрахунків за альтернативним методом

Метод Evan Miller (онлайн калькулятор):

- Baseline: 41%
- Expected improvement: 5% relative (2.05 pp)
- Result: ~9,000 користувачів на групу

Метод statsmodels (Python):

```
from statsmodels.stats.power import zt_ind_solve_power
```

```
from statsmodels.stats.proportion import proportion_effectsize
```

```
effect_size = proportion_effectsize(0.41, 0.4305)
```

```
n = zt_ind_solve_power(effect_size=effect_size, alpha=0.05, power=0.80,  
alternative='two-sided')
```

```
# Result: ~9,088 ✓
```

7.3 Формула для відносного покращення

Відносне покращення = $(p_2 - p_1) / p_1 \times 100\%$

$$= (0.4305 - 0.41) / 0.41 \times 100\%$$

$$= 0.0205 / 0.41 \times 100\%$$

$$= 5\%$$

Додаток: Python код для верифікації

```
import numpy as np

from scipy import stats

from statsmodels.stats.power import zt_ind_solve_power

from statsmodels.stats.proportion import proportion_effectsize

# Параметри

p1 = 0.41 # Baseline retention

relative_improvement = 0.05 # 5%

p2 = p1 * (1 + relative_improvement) # 0.4305

alpha = 0.05

power = 0.80

# Z-значення

z_alpha = stats.norm.ppf(1 - alpha/2) # 1.96 для двостороннього

z_beta = stats.norm.ppf(power) # 0.84 для 80% потужності

# Розрахунок за формулою

numerator = (z_alpha + z_beta)**2

variance_sum = p1*(1-p1) + p2*(1-p2)

diff_squared = (p2 - p1)**2

n_per_group = numerator * variance_sum / diff_squared

print(f"Параметри:")

print(f" p1 (baseline): {p1:.4f}")
```

```

print(f"  p2 (expected): {p2:.4f}")

print(f"  Absolute difference: {p2-p1:.4f}")

print(f"  Relative improvement: {relative_improvement*100:.1f}%")

print(f"  Alpha: {alpha}")

print(f"  Power: {power}")

print(f"\nПозрахунок:")

print(f"  Z_alpha/2: {z_alpha:.4f}")

print(f"  Z_beta: {z_beta:.4f}")

print(f"  (Z_alpha/2 + Z_beta)^2: {numerator:.4f}")

print(f"  Variance sum: {variance_sum:.4f}")

print(f"  Difference squared: {diff_squared:.6f}")

print(f"\nРезультат:")

print(f"  Розмір вибірки на групу: {n_per_group:.0f}")

print(f"  Загальна вибірка: {n_per_group*2:.0f}")

# Верифікація через statsmodels

effect_size = proportion_effectsize(p1, p2)

n_statsmodels = zt_ind_solve_power(

    effect_size=effect_size,

    alpha=alpha,

    power=power,

    alternative='two-sided'

)

```

```
print(f"\nВерифікація (statsmodels):")

print(f"  Effect size: {effect_size:.4f}")

print(f"  Розмір вибірки на групу: {n_statsmodels:.0f}")

print(f"  Різниця: {abs(n_per_group - n_statsmodels):.0f}  
користувачів")
```